

Parada e ateistëve dhe tezat e vjetra të apologjetëve

Polemika ndërmjet religjioneve, nihilizmit, humanizmit dhe ateizmit është ndezur sërish. Neoateistët e kanë fjalën.

Ateistët janë të ashpër. Religjiozët sillen të butë. Bariu i mirë kundër posthumanistit të përdhosur e therës. Kështu duket, shikuar sipërfaqësisht, debati më i ri në mes neoateizmit dhe religjioneve, i cili që disa muaj ka përlarë mediat e elitave intelektuale në Evropë dhe ShBA. Diskursi transkontinental rreth çështjes kyçe «ka apo nuk ka zot?» djersit edhe në këtë epokë sërish trurin human. Gjersa ideologët dhe moralistët e religjioneve të krishtera dhe ata të neoateizmit debatojnë mbi diferencat e tyre, «ajatollahët» islamikë as që përzihen në këtë diskurs. Këtë nuk e bëjnë ata për arsye se nuk kanë guxim, siç u shpreh një Islamolog iranian, porse klubi i të thinjurve nga Orienti është edhe më përjashtues ndaj të tjerëve, të cilët si ashtu e paskan vendin në atë rrethin e fundit të komedisë aligjieriane, prandaj s'ka as çka të bisedohet me «viktima» të tilla. Kështu mesazhi nga Teherani.

Në këtë debat nuk marrin pjesë mirëpo as edhe ca religjione tjera madhore të planetit. Budistët dhe Hindutë poashtu heshtin. Përzjerja e të parëve, pra budistëve, do ta bënte edhe më interesantë debatin. Dalai Lama ka një autoritet të fuqishëm në qarqet intelektuale të botës perëndimore dhe do të ndikonte shumë për opsionin që përfaqëson ai. Po pse nuk përzihet Dalai Lama në këtë diskurs? Për arsye se ai nuk bënë pjesë në taborin e religjioneve abrahamite? Apo ka ndonjë arsye tjetër? Parasëgjithash ç'kërkojnë sot, në shekullin 21, religjionet nga humaniteti dhe pse ky debat sa herë që shfaqet trondit gjitha qoshet e kontinentet?

Ekskurs I: Debati aktual ndër shqiptarë

Në letrat shqiptare ende nuk ka mbërritur ky debat. Domethënë ai ende nuk ka mbërritur në këtë formë siç zhvillohet në pjesët tjera të kontinentit. Në mediet shqiptare një debat i tillë u zhvillua më herët rreth lejimit apo moslejimit të përdorimit të simboleve polit-islamike nëpër vende publike. Gjatë atij debati u bë fjalë më shumë se si duhet të sillen shqiptarët ndaj religjioneve të importuara, ndërsa në këtë debat bëhet fjalë edhe për një alternativë të tretë; ateizmin, të cilën shqiptarët e njohin si «specialitet të vetin» (Shqipëria komuniste dhe pjesa dërmuese e letërsisë së tyre kombëtare) dhe – në përparësi nga të tjerët – e njohin edhe si eksperiment të përjetuar.

Tjetër polemikë, që pati poashtu karakterin e kësaj teme ishte ai rreth shpalljes së Kosovës si shtet laik. Pati zëra që akuzuan elitën politike kosovare të ketë vepruar pa kokë, kështu duke iu nënshtruar trysnisë së institucioneve supranacionale dhe vendosëse pa marrë parasysh elementet kombëtare që duhej të përmbante identiteti i ri kosovar. Këto dy polemika dhe disa edhe më «intensive», të zhvilluara kohë më parë në media të ndryshme shqiptare, dëshmojnë se edhe ndër shqiptarët dominon dilema dhe preokupimi se si duhet reaguari ndaj njërit apo tjetrit religjion dhe se cili është roli i religjioneve përbrenda identiteteve shqiptare?

1. Multiplikimi i një «paranoje» shekullore?

Kësaj radhe nuk janë humanistët erazmikë, as marksistët apo niçeanët e zgjuar keq ata që u bëjnë telashe kryeshtabeve të féve, kësaj radhe fjalën e kanë të të ashtuquajturit neoateistë. Ata janë të organizuar, dinë se si shfrytëzojnë mediet për të shpërndarë idetë e tyre, prijnë në treg dhe janë intelektualisht të përgatitur.

Richard Dawkins, Christopher Hitchens dhe Sam Harris janë tre përfaqësuesit e të të ashtuquajturit «Ateizmi i Ri». Tre librat e tyre «The God Delusion», «The end of fait» dhe «God is not great – How Religion poisons Everything» vazhdojnë të mbajnë vendet e para në listat e bestsellerëve. I pari, libri i Dawkins, «Paranoja e Zotit», madje konsiderohet si megaseller.

Që të tre kanë mesazhet e tyre konkrete: Duart larg nga Religjionet! Ato «helmojnë shoqëritë», bllokojnë çdo përparim paqësor të humanitetit dhe «besimi s'është asgjë tjetër përveç se shprehje e prapambeturisë», pra «në thelb një e metë psikike» që duhet shëruar.

Këtyre tre guruve të suksesshëm të «Ateizmit të Ri» u kanë dalë përballë tre shkencëtarë e filozofë poashtu me reputacion mondan si Asi i shkencave të natyrës dhe gjenetiku Francis Collins, filozofi Robert Spaeman dhe mikrobiologu Alister McGrath. Veprat e këtyre – të cilat janë rezultat i këtij debati – si «Dawkins Delusion», «The Language of God» dhe «Das unsterbliche Gerücht» edhe pse shënuan sukses nuk arritën atë efekt siç bënë ato të ateistëve. Deri tani – kështu analiza e shumicës së mediave – mbështetur në intensitetin e përhapjes së veprave dhe frekuentimit të kongreseve të tyre nga masat, debati zhvillohet në favor të ateistëve të rinj.

Ateizmi i ri për religjionet është «më i rrezikshmi se gjithë të tjerët», shkruan kontrahenti i Dawkins, Alister McGrath, «sepse atë e përkrahin mediat». Këtu qëndron edhe problemi kapital: përdërisa në epokat e shkuara debati, me këtë edhe përhapja e tij, ishte i lokalizuar në sallonet dhe akademitë e kulturave të veçanta, sot ai arriti të mbulojë, për një kohë fare të shkurtër, më shumë se gjysmën e kontinenteve.

Shenjë që njeriu i shekullit 21 donë të heq dorë nga etika triadike jetë-vdekje-amshim? Apo ka të drejtë Dawkins kur thotë: «njerëzimi nuk është më aq injorant sa që të ketë frikë nga kërcënimet e ulëta të féve me djallin e ferrin»?

2. Gjenezja e debatit

Debati është poaq i vjetër sa edhe vetë Religjionet. Mendime e Teori që kundërshtojnë ekzistencën e hyjnive, zotërave dhe fenomeneve tjera transcendentale mund të gjejmë që në shkrimet e para të njerëzimit. Triumfi i religjioneve, pra institucionalizimi i tyre si udhëheqëse të pakontestueshme morale të kolektivit, ndryshoi gjendjen në këtë drejtim. Opinione të tilla, sidomos ato që tentonin të mutonin në teori të përgjithshme, ndëshkoheshin nga kisha me shuarje të pakompromistë. Edhe pse qysh dy shekuj më parë Diderot kishte përpiluar librin e të vërtetave tjera dhe teoria e sojeve e Çarls Darvinit kishte filluar të gërryey në themel teoritë e sakralizuara mbi Genesisin e Universit, Religjionet do ta mbajnë këtë monopol në çështje të moralit e formimit të njeriut deri në fillim të shekullit 20, influencë, e cila pastaj në postmodernë e deri sot funksionon sipas dinamikës së valëve – herë merr hov dhe ndikon dukshëm në rikonstruktimin e opinionit

të masës e herë “denoncohet” si doktrinë negative që ka për synim çrregullimin e demokracive apo pushteteve ku ajo paraqitet.

Debati do të ndizet për të mos u shuar deri në ditët e sotme nga dy filozofët gjermanë Karl Marks dhe Friedrich Nietzsche. Teza e të parit «Religjioni është opium për masat» dhe ajo e të dytit «Zoti është i vdekur» (Gott ist tot) do të shndërrohen në maksima të të gjithë ateizmave që do të pasojnë.

Po në cilën linjë, në ç’traditë argumentojnë ateistët e sotëm; duke u bazuar në teorinë evolucioniste të Darwinit, duke u mbështetur në doktrinën marksiste, respektivisht komuniste që synonte të zhduk një moral për ta zëvendësuar atë me një tjetër, apo reflekton Dawkins me kolegët e tij duke u mbështetur në nihilizmin zarathustrian të Nietzsches?

3

3. Tezat e neoateistëve

Pikërisht këtu qëndron specifika që i dallon ateistët e rinj nga pararendësit e tyre. Dawkins, Hitchens, Harris dhe kompani për metodë kanë në radhë të parë përgënjeshtrimin e drejtpërdrejtë të mësimave të Biblës dhe Kuranit në bazë të «një logjike të kapshme dhe arsyeje të shëndoshë». Ata nuk thirren në një ideologji të veçantë ose mbi një skemë të caktuar etike, por – siç pohojnë ata – bazohen në matematikën elementare të trurit dhe frymës. Reflektimet filozofike e empirike (kryesisht nga gjenetika, biologjia dhe filozofia) janë shkrirë në formë të tërthortë dhe evokuese përbrenda një teksti gati narrativ, qoftë në librat e shkrimtarëve Harris dhe Hitchens ku një formë e tillë e të shkruarit do të ishte e natyrshme e qoftë në ato të zoologut dhe biologut Dawkins.

RICHARD DAWKINS. Sipas tij Bibla (dhe Kurani si kopje e deformuar e së parës) është burimi i çdo regresi. Që njeriu i përngjanë një bombe vetëvrasëse dhe në mbarë historinë e tij nuk mundet të shporet nga vetëdija e urrejtjes, luftës dhe pushtetit mbi tjetrin qenka meritë e këtyre besimeve, të cilat ekzistencën e tyre e mbakan të gjallë vetëm duke përforcuar frikën, panikun dhe idiotizmin tek njerëzit. Për ta ilustruar këtë tezë të tij Dawkins në ligjëratat dhe paraqitjet e tij publike bën një krahasim që për shumikë është maja e agresivitetit neoateist: ai krahason presidentin Bush me Bin Ladenin si dy produkte të besimeve, të cilat dërmuan dhe zhgjakësuan humanitetin gjatë luftës së tyre për ta ngrënë njëra tjetrën: «Bush dhe Ladeni janë vërtetë në të njëjtën anë: në anën e Besimit dhe Dhunës kundër anës së Arsyës dhe Diskutimit. Që të dy kanë besimin kategorik, të kenë të drejtë dhe se tjetri është ai që duhet shfarosur». E kjo – për Dawkins – është skena aktuale që përshkruan fare saktë se ç’bëjnë fétë me humanitetin.

Çdo njeri normal, i pahelmuar me gënjeshtrën historike mbi ekzistencën e një Zoti, sidomos sot në shekullin 21, u dashka ta ketë të qartë se «çdo besim që kërkon të ndjehemi të kënaqur me faktin se nuk mund ta kuptojmë botën, është qëllimkeq dhe ka për synim debilizimin e qenies humane».

CHRISTOPHER HITCHENS, publicist dhe kritik letrar, në librin e tij «Zoti nuk është i madhërishtëm – si religjioni helmon gjithçka» është edhe më asgjësues me antitezat e tij: Martin Luteri s’ ishte asgjë më shumë se sa një tradhtarë bigot, poashtu Nënë Tereza dhe Martin Luther Kingu. «Feja», nëpërmjet këtyre misionarëve bigotë «mban të gjallë

mizantropinë ndërmjet njerëzve». Religjioni mbjellka racizmin se gjithë ata që nuk besuakan kështu apo ashtu qenkan më me pak vlerë, qenkan për tu përjashtuar, për tu asimiluar, tjetërsuar apo asgjësuar. E kjo sipas Christopher Eric Hitchens është racizëm pur, më primitiv se çdo formë tjetër racizmi politik e kulturor. Ajo që poashtu tmerron Hitchens është: «pse të kërkojë një besimtar më shumë respekt për budallallëkun e tij se sa një maoist, një astrolog apo një racist». Edhe të tjerët që besojnë fanatikisht në besimet e tyre « duhet të kenë të njëjtën pozitë respekti apo përjashtimi siç kanë fundamentalistët e krishterë dhe muxhahedinët islamikë», kërkon Hitchens.

SAM HARRIS, për dallim nga dy kolegët e tij fokuson ofensivën e tij kryesisht kundër Islamit. Ky religjion aktualisht – dhe për kohën e mbetur të humanizmit, duke u bazuar në “Crash of Civilizations” të Huntingtonit – qenka rreziku më të cilin bota do të përballet keqas deri në eliminimin e njeriut apo tjetrit. Për shkak të «political Correctnes», elitat perëndimore nuk paskan të drejtë të sillen aq neglizhentë ndaj një rreziku kaq të madh siç është islamizmi, për këtë arsye Harris i bën thirrje elitës jashtislame që të flasë preris, qartë dhe mbi të gjitha realisht për katastrofën që mund t’ia sjellin qytetërimit terroristët mjekroshë nga Orienti.

Në librin e tij «The end of faith» shkrimtari britanik në esencë apelon tek njeriu i postmodernës që spiritualitetin dhe moralin e tij ta kërkojë në librin e njohur të filozofit Bertrand Russell «Pse unë nuk jam i krishterë» (1927), i cili religjionet i konsideron si «sëmundje të dala nga frika e njeriut» të paforcë përballë fenomeneve të universit dhe si një «përdhunim i natyrës njerëzore». Russell parashikon një rrezik permanent nga religjionet, të cilat pengojnë prosperitetin e botës humane, madje edhe duke e kthyer atë shumë shpesh në epokat më të errëta të tij – duke aluduar në këtë kontekst në fushatat e kryqëzatave, ndjekjen e shtrigave dhe shfarosjet epokale osmane.

Harris i ndërton tezat e tij pikërisht mbi këtë teori të Russellit.

Gjatë një krahasimi të tezave e trios neoateiste me ato të Bertrand Russell-it në librin “Pse nuk jam i krishterë” lehtë konstatojmë se bëhet fjalë për një teori të njëjtë, e cila tek neoateistët pasurohet nëpërmjet një *Updat* - i të kodeve dhe fenomeneve të kohës aktuale.

4. Tezat e Apologjetikëve ose *Advocati ex Dei gratia*

Tezat e mbrojtësve të Religjioneve nuk konstruktohen mbi bazën e ndonjë teorie të re, siç bëjnë ateistët duke manovruar me teori e statistika tashmë të dëshmuara nga fusha të ndryshme të shkencave natyrore. Ato në thelb nuk dallojnë nga Apologjetika tradicionale. Argumenti i tyre kapital edhe më tej vazhdon të jetë «mrekullia», ajo që njeriu është i pazot ta kapë dhe ta shpjegojë dhe që burimin mund ta ketë te një fuqi mbinatyrore siç është Perëndia.

Madje edhe shkencëtarët si Collins, të cilët gëzojnë një autoritet të pakontestueshëm edhe në qarqet jashtëkrishtere nuk thirren gjithaq në fakte «të reja» dhe konkrete se pse mesazhet biblike qenkan e vërteta përfundimtare mbi universin dhe jetën në të. E re në diskursin e mbrojtësve të së vërtetës religjioze është mënyra se si ata polemizojnë. Intelektualët anti-ateistë, Collins dhe McGrath (duke përjashtuar në këtë kontekst anëtarin e tretë të këtij grupi Robert Spaeman), nuk mohojnë rolin e shkencës në arritjet e saja, pra nuk e shohin atë si diçka «djallëzore» dhe fajtorë për dështimin moral të humanitetit, por e trajtojnë shkencën si diçka që Zoti e ka shpikur për t’i shërbyer njeriut në rrugën e emancipimit frymor e shpirtëror të tij. Gjë që për kundërshtarët s’është hiçgjë

më shumë se sa edhe një potez i dobët i predikuesve religjiozë për të shpëtuar moralin «e prapambetur» fetar. Përderisa neoateistët janë të ashpër, janë agresiv në, evangjelistët shfaqen më të matur në gjykimin dhe kualifikimin e kundërshtarëve.

FRANCIS COLLINS i quan neoateistët «ekstremistë, ushtria e të cilëve përbëhet prej kukullave të barit». Sipas shkencëtarit të profiluar të Gjenetikës (Udhëheqës i projektit të suksesshëm amerikan «Human Genome Project», i cili ia doli që të deshifrojë një DNA - sekuencë të plotë njerëzore) shkencën nuk qenka në asnjë segment të saj në kundërshtim me të «vërtetat» që përfaqëson Bibla. Përkundrazi, thotë Collins, ato përplotësojnë njëra tjetrën. Në librin e tij «The Language of God», Collins radhit fenomene të ndryshme të pashpjegueshme nga Kosmologjia, Fizika, Biologjia e sidomos nga Gjenetika, të cilat dukuri, sipas tij nuk mund t'i krijojë asgjë dhe askush tjetër përveç Zotit. «Kodet e jetës», thotë ai «kanë një sistem aq të përkryer, saqë është e pamundur të mendosh se janë krijuar rastësisht dhe pa plan». Collins, i cili pohon që edhe vetë të ketë qenë ateist, para se të fliste me Zotin, mendon se njeriu postmodern është ateist për arsye komoditeti; «jeta është shumë më e lehtë kur mendon se nuk ke përgjegjësi për të tjerët, por vetëm për veten. E vetes mund t'i përgjigjesh si të kesh dëshirë». Collins këtu reflekton sigurisht duke pasur parasysh alarmin e neoateistëve, të cilët apelojnë tek humaniteti të ruajë frymën e tij nga subverzorët e ndryshëm. Subverzorë, që mund të depërtojnë në trajtën e një ideologjie apo ideje dezorientuese, siç është besimi në Zot. Tezë, e cila për besimtarin kategorik Collins është rezultat i një lloji «verbërie e vetëdijshme kundër argumenteve, të cilat flasin në favor të besimit». Ky është thelbi i komentit të Francis Collins se pse ka njerëz që me qejf donë të jenë ateistë.

Për recipientin e pasionuar që në librin «Gjuha e Zotit» kërkon argumente «të kapshme» e të forta në favor të religjioneve kundër neoateistëve ky shpjegim i shkencëtarit Collins ka gjasa që të mos mjaftojë. Ashtu siç nuk mjafton stória e tij rreth transformimit nga ateisti në besimtar. Storie, e cila edhe pse e bukur i mungon substanca për të bindur humanistin e sotëm që jeton në një ambient të hiperdigjitalizuar se megjithatë ka zot, sepse ajo bazohet po në atë mrekullinë subjektive e metafizike si shumica e «realiteteve» tjera religjioze.

Kështu e përshkruan Collins «rilindjen» e tij: «Gjatë një pasdite një paciente më pyeti: «Në çka besoni ju». Mu bë e qartë se nuk dija asnjë përgjigje. Kjo pyetje më shtyri ta studioj Biblën. Për çdo ditë më rritej bindja se ekzistenca e Zotit ishte shumë më logjike se sa mosekzistenca e tij. Ama ende nuk mundesha të vendosë. Një ditë duke udhëtuar për në Veriperëndim, duke ecur nëpër Cascade Mountans pash një ujëvarë njëqindmetërshe, të ngrirë. Një skenar gjigant, një bukuri e paparë. Dhe aty më foli Zoti «mos e shty më tej». Të nesërmen rashë në gjunjë në një livadh të lagët të Uashingtonit dhe ia dorëzova jetën time Jezu Krishtit».

Irlandezi **ALISTER McGRATH** thotë gjithashtu të ketë qenë ateist. Fuqinë e argumentit biblik ai pohon ta ketë ndër gjatë studimit të Matematikës, Fizikës dhe Kimisë në Belfast, kur vendos që paralelisht me shkencat natyrore të studiojë edhe Teologjinë, ku edhe doktoron.

Sot ai, si Collins, konsiderohet si njëri nga evangjelistët më aktiv në mbrojtje të së «vërtetës biblike». Në librin e tij «Paranoja e ateizmit – një përgjigje Richard Dawkins dhe fundamentalizmit ateist» McGrath sulmon neoateistët për shpifje dhe shtrembërim të qëllimshëm të fakteve për të diskredituar besimin. «Në krahasim me librat e mëparshëm të Dawkinsit «Paranoja e Zotit» është më i keqi, më joseriozi. Ai përsërit aty teza, tashmë

të njohura qindra vjeç kundër besimit dhe krishterimit në përgjithësi. Më vjen keq që një shkencëtar aq i aftë të merret me sende të tilla”, shkruan McGrath, i cili poashtu si Dawkins ligjëron në universitetin e famshëm Oxford.

Religjioziteti i McGrath, edhe pse sipërfaqësisht duket i kulturuar dhe objektiv, sidomos në gjetjen e kompromiseve dhe krijimin e biotopeve ndërmjet dy armiqve tradicionalë religjion – shkencë, kur bie fjala për “krimet” historike që kanë prodhuar sistemet politike ateiste si Stalinizmi e të ngjashëm ai humbë baraspeshën dhe matematizmin duke u bërë tejmasë i njëanshëm. Përpjekja, duke paraqitur vetëm stalinizmin si krimin më kapital të historisë, për të minimalizuar, dividuar dramat dhe krimet e shkaktuara nga fundamentalistët e krishterë (kryqëzatat, ndjekja e shtrigave – vetëm sa për të përmendur disa procese historike) e radhit atë, siç thotë Dawkins në taborin e atyre “apologjetëve të pashkollë” që gjithçka përpiqen ta sqarojnë “me teorinë abstrakte dhe të pavërtetë të mrekullisë”. Stalinizmi është poashtu një etapë ku krimi ka mbizotëruar, ama i nuk ka qenë – sipas neoateistëve i bazuar në ndonjë filozofi ateiste, por për bazë ka pasur poashtu një religjiozitetin: Komunizmin. Konkretisht: Ouleanizmin (Dramë e Karl Marksit) marksist, e cila në vend të Zotit biblik preferon djallin që është poashtu produkt i religjioneve për të frikësuar njeriun.

McGrath njëjtë si koleget e tij proreligjiozë, edhe pse thirret në shkencë, tezat e ngritura kundër sulmeve ateiste i formulon mbi simbolikën biblike dhe transcendentalen.

Komunizmi dhe ateizmi nuk qenkan hiçgjë tjetër përveçse një religjion plus që ka për synim etablimin e vetë si besim universal dhe përmbysjen e konkurrencës, kështu përmbledhurazi teoria e filozofit të krishterë gjerman **ROBERT SPAEMANN** në librin “Shushuritja e amshueshme” sa i përket ateizmit dhe qëllimeve të tij.

«Krekosjes» së neoateistëve se vetëm ky «koncept frymor» - për dallim nga terrori islamik dhe ai i krishterë – nuk paska nxitur krime masive me përmasa apokaliptike, Spaemani përgjigjet me revolucionin ruso - komunist të Stalinit, i cili shfarosi miliona njerëz. Spaemann, i cili thotë se edhe vetë ka qenë edhe ateist dhe komunist, respektivisht marksist, dallon nga dy apologjetët McGrath dhe Collin sa u përket bindjeve rreth raportit “harmonik” ndërmjet religjioneve dhe shkencës: «Është një mashtrim modern që të mendosh se ligjet e natyrës na sqaruakan neve botën, kur dihet se vetë ligjet e natyrës kanë nevojë për tu sqaruar». Sipas Spaeman shkenca pra ende nuk ka arritur të sqarojë veten, pse atëherë ajo merr guximin të sugjerojë sikur ta ketë gjetur të vërtetën që paska apo nuk paska Zot. Gjithçka që mbetet pas këtij realiteti Robert Spaeman thotë «që të gjitha s’janë hiç më shumë se perspektiva subjektive: njëri i shikon gjërat kështu e tjetri ashtu». Çështje perspektive qenka se çka beson njeriu. Perspektiva e filozofit gjerman Spaeman është e qartë: Ka Zot. Ai është Krishti. Të tjerët ende nuk e kanë gjetur të vërtetën absolute.

5. Indiferenca e aktorëve përtej Oksidentit dhe Orientit

Përveç se gjatë të të ashtuquajturit «Revolucion Kulturor» – sipas disa historianëve prominentë – asnjëherë tjetër mësimet budiste nuk kanë hyrë në ndonjë konkurrencë garuese me religjionet tjera. Shumica e «prijësve» të revoltave panevropiane të 68-ës merrnin si model filozofimi mbi botën dhe jetën «Sinddhartën» e Herman Hesses. Ekzistencialistët e prirë nga Hipikët besonin se nëpërmjet kontemplacionit budist janë shumë më afër realitetit se sa nëpërmjet pikëpamjeve tjera konservative, që sipas tyre, deri atëherë e kishin bllokuar jetën në vendnumërim.

As në këtë etapë pra, kur mund të flitet për një shans ekspansioni, nuk ka qenë Dalai Lama ai që ka projektuar një nismë të tillë, por vetë evropianët që kanë qenë të inspiruar nga Hesse dhe vepra e tij probudiste.

Një tentativë e tillë budiste do të ishte krejtësisht kundër esencës së këtij religjioni, sepse Buddha nuk e ka konsideruar veten si Perëndi e as si sjellës i mesazheve të tij në Tokë. Në krahasim me Mosheun apo Musën dhe gjithë profetët tjerë abrahamitë, ky bën të qartë se Dharma e tij s'është asfare hyjnore, por vetëm një Kontemplacion (përjetimit meditativ), nëpërmjet të cilit njeriu arrin ta «kuptojë natyrën e frymës së vet dhe të të gjitha sendeve që e rrethojnë». Një religjion (me rreth 500 milion ithtarë) që beson në Vetpërgjegjësinë e njeriut dhe që parandalon çdo lloj dogme.

Padyshim se këtu qëndron shkakun se pse Dalai Lama nuk shfaqet në polemikën e shpërthyer rreth të vërtetave të shumta «religjioze» mbi ekzistencën apo mosekzistencën e Zotit.

Ndërkaq vetë natyra e Hinduizmit dhe Vedave të saja parandalon çdo lloj synimi për ekspansion global. Kjo fe nuk njeh «udhëheqës» tokësorë. Çdo njeri ka parafytyrimin personal për Zotin. Dhe sido që të vdes ai do të reinkarnohet në frymën e Brahman-it – frymës më të larte kozmike.

Nëse kemi parasysh këto rezonime e qëndrime filozofike të budizmit e Hinduizmit, atëherë mund të kuptojmë qartë se pse Dalai Lama luftën për dominancë të religjioneve abrahamite dhe atë të ateistëve i konsideron si një vërtitje infantile humane në rreth, e cila bën luftë banale duke injoruar ligjet e «rikthimit të përjetshëm» të qenieve dhe proceseve natyrore.

Pyetja kapitale – pa përgjigje!

Njërës nga pyetjet fundamentale të neoateizmit i ikin sheshazi avokatët e Jahwes ose Allahut. Pyetjes: a është Zoti racist? Pse ai ka zgjedhur judët apo arabët si popuj hyjnor e jo të tjerët, që shumë shekuj para tyre kanë disponuar me kultura e qytetërime të larta? Pse ai përjashton gjithë të tjerët duke i kualifikuar ata si të «padenjë» sie «të pavlerë» për të dhe «urdhëron» të **zgjedhurit** e tij që t'i emancipojnë ata? Këto pyetje neoateiste kanë një logjikë të qartë: ajo sugjeron akuzën se e vërteta e religjioneve në thelb qenka raciste, sepse ajo përjashtoka të gjitha identitetet dhe kulturat tjera si idiote. Kultura e popuj, që nuk ia vlekun të kenë kontakt me Zotin.

Kësaj pyetjeje neoateiste është rëndë që t'i jepet një përgjigje konkrete dhe pa thirrë në ndihmë «mrekullitë». Sepse matematika e frymës humane çon vetëm në një rezultat: patjetër që Zoti ose të jetë racist ose ata dy popujt të gënjejnë. Po thonë neoateistët, ata gënjejnë, dhe atë me një qëllim historik: ata me shekuj përpiqen të bëjnë ekspansion frymor. E gjithë bota duhet të frymojë si njëra apo tjetra se përndryshe, sipas mendimit të tyre, Zoti do ta zhduk botën. «Kjo s'është asgjë tjetër përveç se një përdhunim i lirisë së kulturave dhe identiteteve tjera humane», bërtet Dawkins.

Neoateistët si Religjionet: Ekskluzionistë!

Po, neoateistët a bien edhe ata në grackën e racizmit?

Nëse pranojmë teorinë mbi racizmin kulturor të John Solomos-it dhe Les Back-ut (*Forma të caktuara jetese, besime, tradita dhe norma të një bashkësie të caktuar njerëzish absolutizohen, paushalizohen dhe neutralizohen*), atëherë edhe neoateistët e bëjnë të njëjtin gabim si Religjionet në fjalë. Ata kualifikojnë si debilë dhe idiotë gjithë ata njerëz që kanë lejuar të bien prë e religjioneve «nacional – shoviniste» nga Arabia dhe Izraeli, pra gjithë atë pjesë bote që tashmë beson në hyjnitë nga Jerusalemi dhe Meka e Medina. Kjo madje është më shumë se racizëm kulturor, sepse nuk përjashton vetëm një kulturë e vetëm një identitet, por qindra prej tyre, pra më shumë se gjysmën e njerëzimit.

Rreth dilemës se sa racist është Zoti, respektivisht se sa raciste dhe çfarë racistesh janë Religjionet dhe Ateizmi mund të debatohet deri në pafundësi. E qartë është se religjionet kanë një Curriculum dhe të tashme ekspansioniste. Ashtu edhe neoateistët. Pyetja se a ka Zot apo gjithçka është shpikje e kulturave të caktuara do të vazhdojë edhe për shumë kohë të çajë trutë e njerëzimit. Ky është një mallkim apo fat që ndoshta do ta ndjek humanitetin deri në vdekjen e tij.

Ekskurs II: Indiferenca shqiptare

Religjionet kanë luajtur gjithmonë një rol markant gjatë krijimit të identitetit shqiptar. Ato kanë qenë herë pjesa substanciale dhe e hapur e herë prapavija e pushtimeve të ndryshme. Asnjëherë në historinë e tyre shqiptarët nuk janë përpjekur të krijojnë doktrina të përmasave universale, pra të atilla me synimin për ta pushtuar mendjen njerëzore. Pra religjionet tek shqiptarët s'kanë qenë kurrë «të shtëpisë».

E gjithë kultura e dokumentuar shqiptare si letërsia, folklori, historia, gazetaria dhe sfera tjera kulturologjike dëshmojnë për një indiferencë të skajshme të shqiptarëve ndaj religjioneve. Shqiptari është qenia më «légère» dhe ma indiferente ndaj religjioneve që ekziston.

Pse dhe a është mirë kështu?

Shqiptari çdo ideologji të ardhur prej diku e ka njohur dhe konsideruar si një «ofertë» që duhet respektuar, por jo patjetër e ka marrë atë si alfa dhe omega që duhet kopjuar për të ekzistuar. Kështu ai është sjellë ndaj që të dy religjioneve abrahamite (Krishterimin dhe Myslimanizmin), kështu ai është sjellë ndaj ateizmit dhe ouleanizmit marksist.

A është i shëndetshëm ky qëndrim? Patjetër.

Kurani është antidemokratik, diskriminon femrën, është intolerant ndaj mendimit tjetër (kërkon ndjekjen dhe zhdukjen e tij) dhe përjashton të gjitha alternativat e mundshme të lirisë dhe vullentit njerëzor përveç atij që presupozon ta ofrojë vetë.

Bibla – Dhiata e Vjetër – është Nëna e Kuranit. Nga aty është vjedhë gjithçka dhe si e tillë nuk vlen hiç më shumë se Kurani si produkt plagjiat i të parit. A nuk duket sheshazi plagjiatura: qindra vjet më parë në tekstin e dhiatës së vjetër Ibrahimimi mban emrin Abraham, «hazreti» Jusufi Jozef, Musa Moshe e të ngjashme. Dhe shumë sende tjera që madje dhe fëmija i identifikon ende pa mësuar sa duhet alfabetin?

Dhiata e re: aty mbizotëron toleranca, por edhe ajo përjashton çdo alternativë tjetër. Që të dyja kanë burimin në orient. Çështja është se kemi të bëjmë me historinë e dy popujve të Lindjes së Afërt, të cilët dikur dhe sot pretendonin ta pushtojnë botën me modelin e

tyre etik e frymor dhe që sot janë burimet (pra historitë e tyre) e një konflikti nervgërryes dhe shpeshherë dramatik.

Ideologji të tilla as që duhet marrë seriozisht.

Këtu ndoshta edhe qëndron baza e tolerancës shqiptare. Përpjekjet e ca qarqeve për të detyruar qeverinë kosovare apo atë shqiptarë të funksionojë sipas këtij apo atij modeli vetvetiu – nga natyra e debatit që u zhvillua – përfunduan si humbjekohe dhe pa ndonjë rëndësi relevante. Kjo është arsyeja themelore se pse shqiptarët nuk kyçen me aq energji në debatin aktual dhe intensiv ndërmjet religjioneve dhe neoateizmit sot.

E drejta supreme e individit

Kapitale në këtë kontekst është çështja se religjionet abrahamite dhe neoateizmi shkelin mbi parimet themelore të të ashtuquajturit «civilizim postmodern».

Religjionet – ose filozofie e tyre – kolidojnë me pluralizmin, demokracinë dhe standardet tjera që garantojnë liritë e të drejtat njerëzore. Me këmbënguljen – secila për vete – që të kenë monopolin mbi të «vërtetën» hyjnore dhe se vetëm njëra apo tjera gjenden në rrugën e drejtë ato ofendojnë dhe diskriminojnë gjithë ata që nuk gjenden në taboret e tyre si «qenie të humbura» të planetit. Si njerëz të pa dinjitet. E kjo bie ndesh edhe me Kartën e të Drejtave dhe Lirive të Njeriut dhe gjithë konventat tjera ekzistuese që megjithatë janë nënshkruar nga shumica e kulturave dhe shteteve.

Është e drejtë e çdo njeriu të besoj dhe ushtrojë praktika që atij i duken se ia lehtësojnë «peshën e rëndë» të jetës, pa u kualifikuar si i padenjë, i pavlerë, idiot, i pafé (në kontekstin e vlerësimit) ose djall. Gjitha këto kualifikime që janë substanca e religjioneve dhe doktrinave në fjalë janë produkt i një racizmi kulturor që duhet izoluar dhe refuzuar. Sidomos nuk duhet lejuar ata që të kenë sërish shansin për të diktuar funksionimin e një shoqërie, respektivisht të një shteti. Madje ato nuk duhet që të kenë as ndikimin më të vogël.

Liria e individit dhe frymës së tij duhet të vazhdojë ta mbajë primatin. Të drejtat e njeriut dhe pluralizmi politik e kulturor deri më sot kanë dëshmuar se janë të vetmet forma që parandalojnë kulturat e identitetet e prira nga fé e nacionalizma që t'ia hanë kokën njëri tjetrit, prandaj edhe mbeten të vetmet forma funksionale që duhet përkrahur e vënë mbi çdo religjion a doktrinë që pas vetes ka një histori përplotë krime e që në thelb propagandon një superracë, pra një «pjesë njerëzimi» që e paska zgjedhur Zoti, ose një pjesë mase që paska kuptuar se sa debilë qenkan besimtarët.

Besimet s'duhet të kalojnë pragun e shtëpive private, sepse vetëm atje e kanë vendit.